

Knudsen og ved opløsningen af Brückers ægteskab med Jacob Marstrands søster. Den repræsenterede »venstregrundtvigianismen« og bar dens kirkelige, kulturelle, politiske og kirkepolitiske anskuelser overfor en anden kreds, også udgået af studentervenskaber, samlet om J. H. Monrad, og repræsenterende »højre«-synspunkter på alle felter. Den yngre grundtvigianismes historie er stort set samlet om brydningerne mellem disse to kredse i firserne og halvfemserne.

Alt dette hører man nu ikke meget om hos Marstrand; det er et hæderligt, men tørt arbejde, han har efterladt sig, systematisk opbygget, men lovlige meget et skema, der ikke er fyldt ud. »Bandens« medlemmer gennemgås biografisk, og hovedinteressen samler sig om Brücker, Rønning og Borup, navnlig den sidste, og det er i sin orden, men sammenspillet mellem kredsens medlemmer, som viser sig så klart i deres færd udadtil, er ikke kommet til sin ret, det bliver væsentligt ved det biografiske. Det, Marstrand giver, er godt, men *bogen* om denne kreds er det ganske afgjort ikke — den mangler iøvrigt på god grundtvigsk vis enhver dokumentation — der er grund til at tro, at vi inden længe får den rigtige bog om den yngre grundtvigianisme, og da vil man se det marstrandske skelet klædt i levende kød og blod.

P. G. Lindhardt.

Kai Edvard Larsen: Nordborg Sparekasse: 1863—1953. 71 s. (1953).

Almindeligvis fejrer pengeinstitutioner deres runde jubilæer med at udsende festskrifter. Nordborg Sparekasse har imidlertid haft hastværk; den har fejret 90-årsdagen og har haft gode grunde dertil. Ledelsen har nemlig ikke turdet vente til 100-årsdagen, fordi megen viden om sparekassens virksomhed, gemt i nulevendes hukommelse, da let kunne være gået tabt.

Nordborg Sparekasse er stiftet på danske embedsmænds tilskyndelse lige før 1864; dens særstilling fik den i perioden 1864 til 1920 derved, at sparekassens bestyrelse efterhånden kom til at virke som en art national generalstab for Als Nørreherred. Særlig omkring 1900 var sparekassen udsat for alvorlige angreb fra de tyske myndigheders side; men her som så ofte hentede embedsmændene sig i det lange løb nederlag i kampen mod de selvbevidste og selvstændige danske nordslesvigere. En del af minderne om disse kampe er bevaret i det foreliggende festskrift, der tillige har sin værdi ved de små portrætter, der tegnes af sparekassens ledende mænd gennem årene.

Ved siden af disse afsnit blegner skildringen af tiden efter 1920.

Troels Fink.

Tove Clemmensen (red.): Danske hjem ved århundredskiftet. IV. 186 s. (Hirschsprung, 1953).

Under redaktion af museumsinspektør Tove Clemmensen er nu udsendt fjerde samling af den i mange retninger udmærkede serie om danske hjem ved århundredskiftet, skildret i erindringsform af mænd og kvinder fra forskellige sociale lag. Denne samlings bidrag spænder også over et vidt register: købmandshjemmet i provinsen (forfatteren Peter Freuchen), herregårdshjemmet (forfatterinden Inge Hofman-Bang), den københavnske forretningsmands hjem (redaktør Kai Flor), museumsmandens (overlæge Sven Müller, om Sophus Müllers), postbudets (skattedirektør Anton Christophersen) og embedsmandens